

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

PROJECTE GUIATGE: MILLORA EL TEU ENTORN CONSTRUINT XARXES PARTICIPATIVES

Construir participació ciutadana i compromís social entre Universitat i Secundària

Figueras Maz, Mònica
Universitat Pompeu Fabra
Departament de Comunicació
Roc Boronat, 138/ 08018/ Barcelona/Espanya
monica.figueras@upf.edu

Hernández Escolano, Carme
Universitat Pompeu Fabra
Centre per a la Innovació en Aprenentatge i Coneixement
Ramon Trias Fargas, 25-27 / 08005 / Barcelona / Espanya
mcarme.hernandez@upf.edu

Iglesias Vidal, Edgar
Associació Educativa Integral del Raval
Referent d'Estratègia
Rambla del Raval, 29/08001/Barcelona/Espanya
estrategia@aeiraval.org

Jiménez Morales, Manel
Universitat Pompeu Fabra
Departament de Comunicació
Centre per a la Innovació en Aprenentatge i Coneixement
Ramon Trias Fargas, 25-27 / 08005 / Barcelona / Espanya
manel.jimenez@upf.edu

Sagalés Borràs, Ignasi
Associació Educativa Integral del Raval

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

Director

Rambla del Raval, 29/08001/Barcelona/Espanya

direccio@aeiraval.org

1. RESUM:

El projecte GUIATGE és un procés participació ciutadana que relaciona a 28 joves de 4 instituts del districte de Ciutat Vella de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. Concretament, es vinculen necessitats i interessos dels joves a problemàtiques de la ciutat. En aquest context, s'ha dissenyat des de l'acompanyament i suport de docents experts i estudiants universitaris i de l'equip educatiu de l'AEIRaval. Els joves són alhora els referents en l'elaboració de les propostes de millora.

2. ABSTRACT:

The GUIATGE project is a citizen participation process that relates to 28 young people from 4 schools in the Ciutat Vella district of Barcelona and the Pompeu Fabra University. Specifically, the needs and interests of young people are linked to problems in the city. In this context, it has been designed from the support and support of expert teachers and university students and the educational team of the AEIRaval. Young people are at the same time the leaders in the preparation of improvement proposals

3. PARAULES CLAU: 4-6

participació ciutadana, xarxes participatives, universitat i territori, innovació social

4. KEYWORDS: 4-6

Citizen participation, participatory networks, university and territory
social innovation

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

5. DESENVOLUPAMENT:

Guiatge és una iniciativa d'innovació social (De la Mata, 2013) basada en la transferència de coneixement a l'entorn proper. La participació ciutadana i el compromís social són els dos eixos al voltant dels quals es desenvolupa el projecte. Aquesta iniciativa és fruit d'una proposta conjunta entre la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i l'Associació Educativa Integral del Raval (AEIRaval), amb el suport de la convocatòria general de subvencions de l'Ajuntament de Barcelona (any 2017).

El projecte s'ha dut a terme des del setembre de 2017 al febrer de 2018 i té com a objectiu principal incidir en les capacitats participatives de l'alumnat de quatre instituts públics del districte de Ciutat Vella. Des d'aquesta perspectiva, s'ha fomentat la participació ciutadana i el compromís amb la ciutat de Barcelona. També, s'ha impulsat el compromís social amb l'entorn dels estudiants universitaris de la Universitat Pompeu Fabra (UPF).

En aquest context, són dos els objectius al voltant dels s'orienta la proposta:

- incidir en les capacitats participatives ciutadanes dels noies i noies des de contextos no curriculars com a estratègia de millora de l'entorn i
- relacionar els nois i noies amb professorat i joves i referents universitaris en el procés de desenvolupament participatiu.

Per al seu assoliment s'ha generat un entorn de desenvolupament en què:

- S'ha articulat una xarxa participativa entre nois i noies de secundària del Districte de Ciutat Vella, acompanyats per joves universitaris de grau de la UPF, a partir d'àmbits temàtics d'impacte social al conjunt de la ciutat de Barcelona.
- S'han identificat necessitats diverses de millora amb impacte a la ciutat i des de l'entorn de ciutat Vella.
- S'ha facilitat un guiatge facilitador des de la universitat per a garantir una participació proactiva i de lideratge comunitari, a partir d'un model basat en l'assessorament i el desenvolupament de competències.
- S'ha garantit la transferència de coneixement d'impacte en l'entorn a través de d'experts i expertes acadèmics en àmbits diversos.

A fi de garantir la progressió i estructura del projecte, s'han previst les següents tres fases de treball, des d'un conjunt de set sessions i diferents activitats optatives i tallers audiovisuals.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

1) Fase 0. Benvinguda i acte institucional

Aquesta fase s'ha articulada a través de l'acollida dels i les joves, a l'entorn universitari i per part de responsables en l'àmbit del compromís social i la igualtat, la innovació docent, de la UPF. També, hi ha participat l'àrea tècnica de l'Associació Educativa Integral del Raval (AEIRaval).

2) Fase I. Idees en Xarxa

Guiatge s'ha iniciat amb l'organització de set sessions d'Idees en Xarxa i microconferències, a càrrec de professorat de l'UPF expert en diferents matèries específiques. Així, aquesta transferència del coneixement acadèmic s'ha realitzat al voltant d'àmbits amb impacte social, com la comunicació, la salut, la tecnologia, l'economia sostenible, la participació política o els drets de la ciutadania. Metodològicament les sessions han tingut una durada curta de 20, organitzades a partir d'una breu presentació inicial i un debat – diàleg posterior.

3) Fase II. Concreció de la proposta

Durant aquesta fase, al finalitzar cada sessió els referents universitaris han recollit idees clau que han donat lloc a un procés d'anàlisi i síntesi, així com a la identificació de xarxes orientades al disseny, concreció i presentació de les propostes. En comú, totes les propostes s'han orientat a millorar la ciutat, havent-se concebut com espais de connexió amb l'activitat acadèmica al centre educatiu, per tal de reforçar la seva dimensió pràctica i transversal. Per exemple, vinculades al treball de recerca, la defensa del treball de síntesi, així com a facilitar moments per la seva difusió o relació amb assignatures específiques, etc.

Seguidament a les sessions d'Idees Xarxa s'ha iniciat el procés d'acompanyament, durant dues sessions -també de 1h 30' – per part d'estudiants universitaris de la UPF en el marc d'un model no curricular d'Aprenentatge Servei, i des d'aquells àmbits dels seus estudis. El disseny de dispositius de seguiment i recull d'idees, mitjançant metodologies com la pluja d'idees i l'elaboració de fitxes prèvies. Concretament aquestes sessions han consistit en:

- Criteris: Identificació de la Idea Xarxa
- Planificació: Disseny i definició de la proposta
- Expressió escrita: Concreció de la proposta
- Comunicació: preparació de la presentació en públic

Com a objectius de les sessions es plantegen la configuració dels grups de treball (àmbit,

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

referent, alumnes, etc) i la concreció de la idea del projecte. A nivell metodològic, aquests sessions han incorporat els següents aspectes:

- Elecció de l'àmbit per part dels referents universitaris: dinàmica orientada a escollir l'àmbit, en la que cada referent ha resumit les idees principals de l'exposició.
- Recordatori de les conferències: cada referents segons àmbit, han repassat les línies i idees principals de les exposicions.
- Organització i configuració dels grups segons segons els àmbits: els joves participants s'han agrupat segons les seves preferències en grups de màxim 5-6 persones. S'ha seguit el criteri de garantir una representació en cada àmbit per tal d'equilibrar els grups.
- Pluja d'idees per seleccionar la idea motor del projecte: configurats i agrupats els grups, s'ha procedit a partir de la presentació prèvia dels membres dels grups i a la cerca d'idees pel projecte final. També, s'han posat en comú totes les idees trobant el consens sobre les més adequades o amb més interès. Per a fer-ho, s'han utilitzat qüestions guia com: què necessita el meu barri/ciutat? per què no m'agrada? Què necessitaria el meu barri/ciutat? Què es podria millorar per tal d'augmentar la comoditat i millorar les condicions de vida? Com es podria millorar? Com m'afecta aquesta problemàtica a la meua vida o al meu dia a dia?
- Estructurar i planificar la idea que ha escollit al grup: s'ha reflexionat sobre la idea i estructura de les propostes: cercant hipòtesi, elaborant un índex o fixant processos. També, s'han planificat les fases per a realitzar i elaborar la idea escollida i el disseny de la proposta final.
- Posar en comú les idees i compartir els resultats de la sessió i de la dinàmica: els referents universitaris han triat l'àmbit i s'han relacionat els referents a cada àmbit.
- Recordar les conferències i el coneixement d'impacte a l'entorn que es desprén de les conferències.

4) Fase III. Comunicació de la proposta

Al llarg d'aquesta fase va tenir lloc l'Audiència Pública, com a moment de culminació del procés de treball, espai on es van presentar les propostes davant de responsables del districte de Ciutat Vella, experts acadèmics i responsables d'entitats d'àmbits diversos.

Concretament, l'Audiència Pública va tenir lloc a la seu del Districte de Ciutat Vella i el

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

grup de participants van ser els nois i noies de 3r i 4rt Educació Secundària Obligatoria i 1r de Batxillerat dels centres educatius participants.

Aprentatges i conclusions

Els resultats que evidencien el desenvolupament del projecte Guiatge, permeten afirmar que les xarxes professionals i d'aprenentatge faciliten el pensament crític i la capacitat per gestionar la complexitat de les situacions reals. A més, faciliten una perspectiva transdisciplinària absolutament necessària en l'entorn social actual.

El desenvolupament de projectes com Guiatge subratllen el dret ciutadà de participar i el fet de fer-ho en espais significatius (Furco, 2015) com els que aquí es presenten, suposa més una reafirmació d'aquest exercici .

Com a consideració l'impacte en l'aprenentatge d'aquesta iniciativa, s'estén a l'àmbit tant individual com col·lectiu, i impulsa les competències específiques i generals de qualsevol nivell i disciplina d'estudis. Així, les capacitats que treballa i es desenvolupen tenen a veure amb la competència participativa, el pensament crític, la competència comunicativa (oral i escrita) i d'argumentació, així com el treball entre iguals i el compromís ètic.

Així mateix el projecte Guiatge ha permès desenvolupar habilitats en entorns formals i no formals, conèixer els procediments de participació ciutadana en situacions reals, establir sinergies entre diferents grups de joves (universitaris i de secundària) i l'ampliació de la relació amb altres perfils d'estudiants. En conjunt, el projecte ha ofert una experiència significativa i transversal en termes d'aprenentatge pels joves participants (Hernández i Figueras, 2016). Per això, tant pels nois i noies de secundària com pels referents universitaris, aquesta iniciativa suposa una oportunitat de viure contextos participatius autèntics i significatius, com a eina bàsica de desenvolupament del compromís amb la ciutat. Així, les activitats i dinàmiques proposades s'orienten a fomentar les habilitats participatives i les de guiatge responsable.

Pel que fa a la perspectiva docent, els resultats demostren la promoció de la millora professional del professorat a través de l'aplicació de la metodologia d'Aprenentatge Servei i les competències que se'n deriven, el que redunda en una millora de la qualitat

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

docent en l'aprenentatge dels estudiants (Pagès, 2016).

Per tant i a mode de conclusió, podem afirmar que els resultats que ofereix el projecte Guiatge assolixen el seu doble objectiu: incidir, per una banda, en les capacitats participatives i ciutadanes dels noies i noies des de contextos no lectius, i per altra banda, proveir un acompanyament de referents universitaris amb la voluntat de suscitar el compromís social, d'obrir la cooperació i d'identificar punts en comú. Per exemple, els aprenentatges dels referents universitaris han estat alhora curriculars i extracurriculars, la qual cosa ha procurat el desenvolupament d'habilitats en el disseny, en el desenvolupament i en l'avaluació del seu impacte, en la línia que apunten determinats autors (Rubio i Escofet, 2017).

Així, cal dir que contextualitzar Guiatge des de la metodologia de l'ApS és un encert, si constatem haver generat en els i les joves participants els següents aprenentatges. A més, aquests resultats han estat analitzats des d'una vessant mixta, amb un components quantitatius i qualitatius (Hernández i Monllau, 2015):

- Prendre consciència d'una realitat social diferent respecte a la que el propi joves universitari observa al campus.
- Prendre consciència, per part dels joves universitaris, de la necessitat de desenvolupar competències col·laboratives en lloc de competències únicament competitives.
- Generar processos d'aprenentatge a partir d'haver col·laborat entre joves universitaris a partir de perspectives acadèmiques diferents, alimentant així la seva capacitat en pensament crític.

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

5.1. FIGURA O IMATGE 1

5.2. FIGURA O IMATGE 2

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

FIGURA O IMATGE 3

5.3. FIGURA O IMATGE 4

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

FIGURA O IMATGE 5

5.4. FIGURA O IMATGE 6

ESPAIS D'APRENTATGE: AGENTS DE CANVI A LA UNIVERSITAT

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES (segons normativa APA)

Furco, A. (Ed.) (2015) Service-Learning: The Essence of the Pedagogy. Connecticut, Information Age Publishing, 2001. Recuperat 11 octubre 2015 des de: https://books.google.es/books?id=BAizTqaFT5kC&hl=es&source=gbv_book_other_version.

Hernández, C., Monllau, T., Fernández, A., Domingo, S., i Martín, I (2015). "Aprendizaje Servicio para emprender con microfinanzas: diseño de un modelo interdisciplinar de análisis de impacto de proyectos Aps en la Universitat Pompeu". Recuperat 3 d'abril del 2018: <http://www.aprenentatgeservei.cat/imprimir.php?cm=06&idC=4145>

Hernández, C. i Figueras, M. (2016) El Aprendizaje Servicio como estrategia de innovación social. Revista Educación y Diversidad, 10 (2), 87-100

De la Mata, G. (2013) Innovation for Social Change, Recuperado de: <http://innovationforsocialchange.org/que-es-la-innovacion-social-lo-cuento-en-esta-entrevista-al-instituto-de-empresa/>

Pagès, T. (coord.) (2016) La innovación como competencia docente en la universidad: innovación orientada a la mejora de aprendizaje. Revista Aloma 34(1), 33-43. Revista de Psicología, Ciències de l'Educació i de l'Esport.

Rubio, L i Escofet, A. (2017). *Aprendizaje-servicio (ApS): claves para su desarrollo en la Universidad*. Barcelona: Octaedro